

אתגרים

קצב הגדילה המהיר של החרדים, המהיר במדינות המפותחות, הופכים אותו לבעל משמעות מכרעת לעתידה של ישראל.⁴⁵ רתימת העוצמה החרדית, תוך התחשבות באורח חייהם, יכולה להניע צמיחה משמעותית של המשק הישראלי ולאחות את הקרעים החברתיים.

בנוגע לגיוס, החרדים רואים בגיוס לצה"ל איום קיומי על אורח חייהם ופגיעה בעולם התורה. ההתנגחות בהם בסוגיה גורמת להתבצרות בעמדותיהם, ולסברה שזהו ניסיון לכפות עליהם שינוי באורח חייהם.

בעניין תעסוקה: בניגוד למחשבה המקובלת, שיעור התעסוקה החרדי מתקרב ל-70%, וזו עלייה לעומת שנים קודמות. אפילו בקרב הגברים שיעור העובדים הוא 55%, אף שיש פער נרחב מהמגזר הכללי ביחס לתחומי העיסוק. בעיקר בולט העיסוק בחינוך, שאינו נחשב יצרני והשכר בו אינו גבוה.

בעניין הבידול: הציבור החרדי מצליח לשמר את אורחות חייו בין היתר בזכות התבדלותו מהחברה הכללית והגבהת החומות החוצצות בין המגזרים. הוא מאפשר את התנאים לשימור אורח החיים הייחודי ויוצר חברה הומוגנית שחולקת אידיאלים משותפים של הקפדה בלתי מתפשרת על קיום מצוות וביסוס החיים על לימוד תורה.

שלושה אתגרים מרכזיים בנוגע לחרדים, וכולם משליכים זה על זה: ביטחון, תעסוקה והיבדלות. לפיכך, מענה לכל אחד מהאתגרים ישפיע על האחרים, ועשוי לייצר פתרון חלקי גם להן.

האתגרים בנוגע לגיוס: התקבעות המצב לאורך השנים, מה שהפך אותו למוכן מאליו; חשש מהידרדרות רוחנית, עקב הפגיעה בהיבדלות; פגיעה בעולם התורה, בשל גיוס המוני של בני ישיבות; התנגדות אידאולוגית של ציבור שאינו ציוני; היעדר אמון ברשויות, אחרי שנים שהנושא הפך לפוליטי; סוגיות טכניות בצבא, כגון כשרות והפרדה מגדרית; ולבסוף - שימור הזהות החרדית. הרבנים סבורים שגיוס של נערי שוליים יכול לפלוט אותם מתוך החברה שלהם.

האתגרים בנוגע לתעסוקה: היעדר השכלה רלוונטית וידיעת השפה האנגלית, שמשפיעים על כושר ההשתכרות ועל אפשרויות השילוב בשוק העבודה; שיעור הגברים העובדים עודנו נמוך, כתוצאה מבחירה מודעת להשתקע בלימודים תורניים; חסמים להשתלבות בשל אי שירות בצבא; בעיית אמון הדדית - החרדים ממוסדות המדינה ומעסיקים משילוב חרדים במקומות העבודה שלהם. בנוסף, ישנים חסמים טכניים שונים.

45 להרחבה, ראו: יעקב פלבינסקי, המגזר החרדי כמחולל צמיחה במדינת ישראל - אתגרים וחסמים, מכון משגב, 13 במאי, 2024.

בעיית האמון וחוסר הרצון להעסיק חרדים היא חסם משמעותי, שכן רבים אינם מודעים לכך שכאשר חרדים פונים אליהם, הם מוכנים לוותר על חלק מהמגבלות המוטלות עליהם, ובלבד שיעבדו. עם זאת, עדיין לא מקבלים אותם לעבודות שונות.

הבידול מוביל לקושי בתעסוקה וייצוג חסר בתקשורת, המנציח את התדמית השלילית של המגזר. בנוסף, אנשי המגזר החרדי נמנעים מלהשתתף באירועים ובטקסים לאומיים, שלבסוף משפיעים גם על הגיוס ומכאן על הביטחון הלאומי.

המציאות החדשה, לאחר שהיועמ"שית הורתה לקדם את גיוס החרדים, ועל רקע הדימוי השלילי של החרדים כמי שאינם מוכנים לשאת בנטל - רק ייצרו המשך של העימות והתבצרות של כל צד בעמדתו.

גיוס של חרדים במסגרת ייעודית יאפשר לצבא להתייחס לחששות ולצרכים של הקהילה החרדית כמכלול, בתחום הכשרות, הפרדה מגדרית ועוד.

מתווה אפשרי להתיישבות בפריפריה הוא גרעיני נח"ל, במתכונת דומה לשנותיה של ישראל הצעירה, אולם מחסור בכוח האדם מקשה על יישום הפתרון הזה.

קורדיט: Nina Mikryukova

המלצות

המתווה שאנו מציעים כולל הקמת גרעינים חרדיים שיישלחו להתיישב בפריפריה ובגבולות כמסגרת אחידה של בני הקהילה החרדית בלבד.⁴⁶ חברי הגרעינים יתגייסו לצבא, אך ישרתו רק במסגרת ההיאחזות, וכך יתרמו לביטחונה של ישראל, יהיו שותפים לנשיאה בנטל, ובמקביל יוכלו לשמור על אורח חיים המתאים לרצונם, להמשיך את לימוד התורה, ולהימנע מאיומים חיצוניים על האידאולוגיה שהם דוגלים בה.

כל מתווה אפשרי ברוח כזו צריך להיבנות במסגרת שיח עם ראשי הקהילה החרדית, רבניה ומנהיגיה, והוא אינו יכול להיעשות בכפייה. יידרש מאמץ לשיווק נכון של התוכנית לציבור החרדי, בדגש על קהלים בציבור החרדי שמתאימים להשתלב ביוזמת הגיוס לגרעינים.

הגרעיניים חייבים לקום במסגרת הצבא בלבד. מסגרת כזאת תספק מענה לדרישה להשתתפות המגזר בנשיאה בנטל, תהיה כלי נוסף למיתון המחלוקת הציבורית העמוקה שקיימת כיום בארץ, ותוכל להפוך לגשר בין ציבורים שונים באוכלוסייה הישראלית. היא גם תהווה מענה, חלקי ככל שיהיה, למצוקת כוח האדם בצה"ל. כמו כן, היא תחשוף את הצעירים שהתגייסו אליה לעשייה הביטחונית, ההתיישבותית והחקלאית.

כדי להבטיח את הצלחת ההתיישבות, כדאי לשקול אפשרויות של בניית מודל קהילתי עוד לפני העלייה לקרקע. משמעות הדבר, בהתאמה לאוכלוסייה החרדית ואורח חייה, היא בחינה של הקמת ישיבה או מסגרת תורנית אחרת בנקודת ההיאחזות, שסביבה תיבנה קהילה של צעירים שיעסקו גם בעבודת הבינוי וההתיישבות, אך במקביל יקפידו על אורח החיים התורני ולימוד התורה.

46 להרחבה, ראו: אלי קלוטשטיין, גרעיני התיישבות תורניים: אחיזה בקרקע ולימוד תורה, לצד מענה לכורח הביטחוני, מכון משגב, 18 באפריל, 2024.